

Sak 21/20 Kvote for betinget skadefelling og lisensfelling av brunbjørn i region 3 Oppland i 2020

Sekretariatet tilrår at rovviltnemnda i region 3 fatter vedtak om samlet kvote for skadefelling og lisensfelling av brunbjørn i region 3/Oppland på inntil 3 dyr

1. Styrende dokumenter

Naturmangfoldloven

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), av 19.6.2009 nr. 100, legger rammen for forvaltningen av naturressursene, jf. § 1. Etter § 5 skal artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og artene skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet og vurderingene skal framgå av beslutningen. Tiltak etter naturmangfoldloven skal også avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målsettingen nås på annen måte eller i annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om geografisk differensiert rovviltforvaltning i rovviltforskriften § 1.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.
- c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Roviltforskriften

Roviltforskriften § 3 første ledd definerer de nasjonale bestandsmålene for brunbjørn, gaupe, jerv og ulv, mens de regionale bestandsmålene for region 3 er gitt i § 4 første ledd bokstav c: Region 3 – Oppland – skal ha 5 ynglinger av gaupe og 4 ynglinger av jerv. I region 3 er det ikke satt regionale bestandsmål for brunbjørn eller ulv. Når bestandene av den enkelte art ligger over disse regionale bestandsmålene har roviltnemnda myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling, lisensfelling og kvotejakt, jf. henholdsvis §§ 8, 10 og 11. Roviltnemndene har også vedtaksmyndighet for bjørn når det er 10 ynglinger av bjørn i Norge eller mer. Ved vurdering om nemnda har myndighet legges data om siste års yngling for brunbjørn til grunn, jf. § 7 første ledd, andre og tredje punktum. Det er et absolutt krav om at nemnda må være beslutningsdyktig i henhold til § 7 tredje ledd.

I § 7 andre ledd heter det:

Roviltnemndens vedtak skal bygge på den regionale forvaltningsplanen for rovilt, data om biologiske og bestandsmessige forhold og om skade- og konfliktsituasjonen, jf. forskriften § 3 tredje ledd og § 6.

Det er Nasjonalt overvåkningsprogram for rovilt som skal gi data om status og utvikling i bestandene, jf. § 3 siste ledd. Når kvote etter forskriften §§ 8, 10 og 11 er vedtatt, belastes irregulær avgang av rovilt i regionen denne kvoten, jf. § 7 siste ledd.

Om skadefelling

Skadefelling er hjemlet i naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b, jf. roviltforskriften § 8; skadefelling av brunbjørn, gaupe, jerv og ulv er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå på husdyr eller tamrein.

Roviltnemnda eller Miljødirektoratet setter en kvote for betinget skadefelling, jf. rovforskriften henholdsvis §§ 8 og 13, og fellingstillatelse gis av Fylkesmannen innenfor den kvote og de vilkårene som er satt, jf. § 9, og føringer gitt i rovforskriften. Kvoten som vedtas gjelder i perioden 1. juni til 15. februar, jf. § 8 første ledd siste punktum.

Skadefelling retter seg mot enkeltindivider, og er ikke et virkemiddel som kan benyttes til å regulere bestanden. Regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt. Kvoten for betinget skadefelling kan derfor heller ikke direkte sammenlignes med en kvote for lisensfelling eller kvotejakt. Kvoten settes blant annet ut ifra det en forventer er realistisk at kan bli felt under skadefelling gjennom beitesesongen.

Vedtak om skadefelling er frikoblet fra grunneierretten.

Om lisensfelling

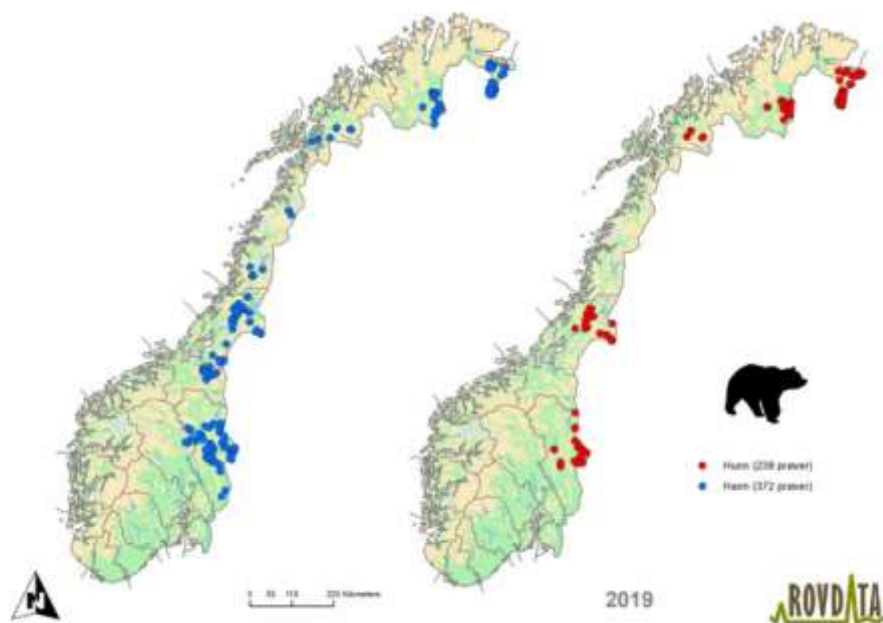
Lisensfelling av fredet rovvilt er hjemlet i naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b og c, jf. rovforskriften § 10. I rovforskriften § 10 framgår det at «dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning.»

2. Bestandsstatus og -utvikling hos brunbjørn

Med DNA-analysene har man etter hvert fått en god oversikt over brunbjørnens geografiske utbredelse og bestandsstørrelse i Norge. Disse innsamlingene startet i 2006, og gir et minimumstall for hvor mange brunbjørner som har vært innom Norge gjennom året. I 2019 ble det samlet inn og testet 1207 prøver på landsbasis. 60 % av prøvene gav positivt resultat på brunbjørn. Av disse kunne man individbestemme og fastslå at 148 brunbjørner (det høyeste antallet siden 2013) hadde vært i Norge i 2019, fordelt på 91 hannbjørner og 57 binner. Av det totale antallet brunbjørner påvist var 98 individer (66 %) tidligere påvist i landet. Individer som ikke tidligere har blitt påvist kan være individer som ikke har blitt fanget opp i analysene, brunbjørn som nylig har innvandret eller unger som er født inn i bestanden. I Region 3 Oppland ble det i 2019 samlet inn 13 prøver, av disse testet 6 prøver positivt på brunbjørn. Gjennom disse prøvene ble det påvist 4 ulike individer av brunbjørn, alle hanner.

Mange av bjørnene ble påvist nær riksgrensene mot øst, og lever deler av året i våre naboland. Hannbjørner er mer geografisk spredt, og vandrer over større områder enn binner. Binner etablerer vanligvis sitt leveområde nær morens leveområde. Spredningen av binner og bestandens ynglingsområde skjer derfor langsomt.

Det nasjonale bestandsmålet er i rovforskriften fastsatt til 13 årlige ynglinger. Av bestandsmålet skal region 5 (Hedmark) ha tre årlige ynglinger, region 6 (Møre og Romsdal, Trøndelag) skal ha fire ynglinger. Region 3 (Oppland) har ikke et nasjonalt fastsatt bestandsmål på bjørn (jf. § 4 i rovforskriften).

Figur 1: Geografisk lokalisering av individbestemte prøver (n=610) i 2019 påvist med DNA-analyse. Kilde NINA Rapport 1808.

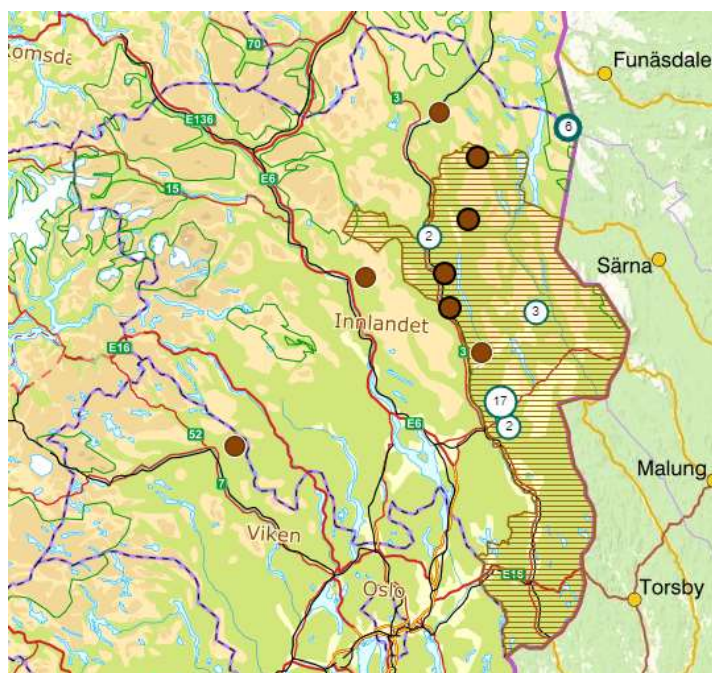
Dokumentasjon på antall ynglinger av brunbjørn er vanskeligere enn for de tre andre store rovviltartene, mye fordi man ikke kan spore på snø. Det er derfor laget en modell som beregner hvor mange brunbjørnkull som teoretisk fødes årlig i Norge. Denne modellen baserer seg på de årlige DNA-undersøkelsene sammen med kunnskap om bl.a. bjørnens arealbruk, kjønnsfordeling, binneres alder ved første kull og dødelighet i bestanden. Disse beregningene anslår at det ble født 6,9 kull med bjørnunger i 2017, 7,7 kull i 2018 og 7 ynglinger i 2019.

I rovviltforliket fra 2011 ble det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn nedjustert fra 15 til 13 årlige ynglinger. Det skal tilstrebes et jevnere forhold mellom binner og hannbjørn enn i dag, jf. pkt 2.2.17 og 2.2.18, og det settes et tak på antall hannbjørn slik at dette ikke skal overstige 1,5 ganger antallet binner. Dog ikke slik at uttak av hannbjørn tas innenfor binneområdene. Antall binner settes til 6,5 pr. yngling." (fra Rovviltforliket).

Forekomst av bjørn i region 3 Oppland

- 2010 Det er påvist én overvintring i fylket vinteren 2010/2011, i Lillehammer kommune. Det ble samlet inn DNA-prøver fra bjørn i hele landet i 2010. DNA-analysene viser at det var 10 individer som har vært registrert innom fylket i 2010.
- 2011 Det ble ikke påvist overvintringer av bjørn, men spor på vårsnø enkelte steder peker i retning av at overvintring har skjedd. Ti ulike individer av bjørn er påvist i fylket i 2011, alle hanner.

- 2012 Det ble påvist seks individer i Oppland på DNA, men bare to av disse hadde hovedvekten av DNA-funn her i fylket.
- 2013 Det ble registrert fem ulike bjørner i 2013 men kun en av disse har aktivitetshovedvekt i Oppland.
- 2014 Det ble registrert tre ulike bjørner i 2014 men kun en av disse har aktivitetshovedvekt i Oppland.
- 2015 Det ble registrert én overvintring i Ringebu på grensa mot Hedmark.
- 2016 Det ble ikke registrert overvintring av bjørn i Oppland.
- 2017 Det ble ikke registrert overvintring av bjørn i Oppland. Det var en overvintring noen kilometer fra fylkesgrensa i Stor-Elvdal.
- 2018 Det ble ikke registrert noe overvintring av bjørn i Oppland. Tidlige observasjoner ble gjort i Frydalen (26. april) og Venabu (13. mai).
- 2019 Det ble registrert en overvintring ved Storkletten i Ringebu. Dette er 800 m fra grensa til Hedmark. 200 meter unna hiet i 2015. Det ble påvist til sammen 4 ulike hannbjørner i Oppland i 2019.

Figur 2. Observasjoner av brunbjørn i region 5 og region 3 pr 27. april 2020.

Tabell 1. Kjent avgang av brunbjørn i region 3 Oppland

	2015	2016	2017	2018	2019	Sum:
Skadefelling	-	-	1	-	-	1
Trafikk-drept	-	-	-	-	-	0
Lisensfelling	-	-	-	-	-	0
Annet	-	-	-	-	-	0
Sum:						1

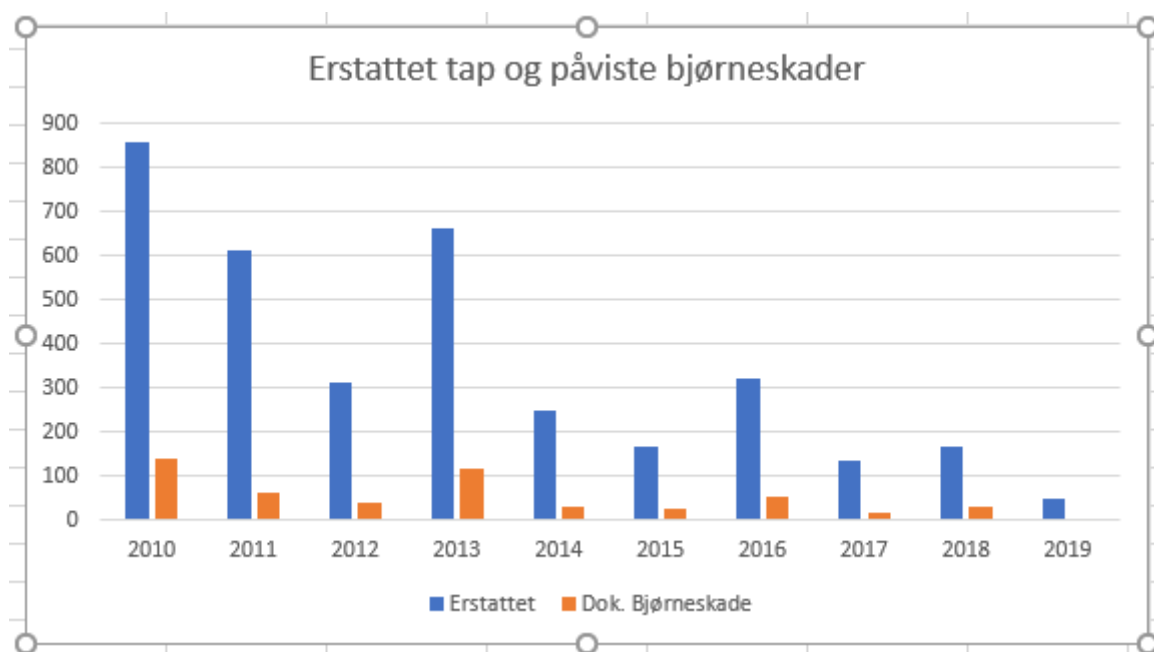
Tab 2. Tidligere kvotevedtak og uttak i region 3 Oppland

	Kvotelicensfelling	Felt licensfelling	Kvoteskadefelling	Felt skadefelling
2015	2	-	3	-
2016	2	-	3	-
2017	2	-	2	1
2018	1	-	2	-
2019	1	-	2	-

Kilder: Rapportserie fra populasjonsovervåking av brunbjørn i Norge basert på DNA-analyse av prøver samlet i Norge i perioden 2009 - 2018. Rapportene er i perioden 2009-2015 utarbeidet av NIBIO. Rapportene fra 2016 og framover er utarbeidet av NINA. Rapportene er tilgjengelige på [Rovdata sine nettsider](#). I tillegg data hentet fra Rovbase og Miljøvedtaksregisteret.

3. Skader forårsaket av brunbjørn

Det har fra 2010 og framover vært en vesentlig nedgang i antall rapporterte skader på husdyr der brunbjørn er skadegjører, men med en god del variasjon mellom år.

Figur 3: Antall sau erstattet som tapt til brunbjørn og dokumenterte bjørneskader på sau region 3.

Tabell 3: Sau erstattet som tapt til brunbjørn/dokumentert bjørneskader

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dovre	14/14	8/0	1/1			5/0				13/1
Lesja		27/1	26/3				170/32			
Lom		1/0							10/3	
Skjåk										
Lilleham.	75/3		7/1	27/2	1/0					

Øyer	150/43	4/0	26/0	179/59	23/2	13/0	6/0	6/2	21/8	7/0
Ringebu	209/33	136/19	174/34	355/46	121/11	125/22	128/18	98/14	71/15	22/2
Nord-Fron		6/1	10/0	25	18/9	7/1			18/	
Sør-Fron	58/5	105/6	34/0	77/9	85/8	16/3	5/0	29/1	33/3	8/0
Sel	2/0	17/1	9/1		2/0		10/1			
Vågå	6/1	7/0	7/0							
Gjøvik	12/0									
Gausdal	198/27	181/20	6/0						13/1	
Etnedal	20/1		0/1							
N-Land	48/1	6/4	6/0							
S-Land	4/1									
S-Aurdal	37/2	25/0	4/0			2/0				
Ø Slidre	2/0									
Gran										
Ø-Toten										
N-Aurdal	3/4	1/0								
Vang	19/2	34/6	3/0							
Sum	857/ 137	614/60	314/41	663/ 116	250/30	168/26	319/51	133/17	167/30	50/3

Det er i tidsperioden over ikke påvist tap av tamrein til brunbjørn i Oppland eller erstattet tamrein som tatt av brunbjørn.

Det forekommer i enkelte tilfeller skader av brunbjørn på storfe, men det er snakk om få dokumenterte skader. Siste dokumenterte skader på storfe i region 5 Hedmark var i 2015 (3 skader). I region 3 Oppland er det i nyere tid ikke påvist at brunbjørn har skadet storfe.

Det forekommer i noen områder skader forårsaket av brunbjørn på bikuber, særlig i forbindelse med lyngtrekk. I region 3 har dette ikke vært et problem.

4. Vurderinger og innstilling fra sekretariatet

Om rovviltnemndas myndighet til å fatte vedtak om betinget skadefelling og lisensfelling av brunbjørn

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling, jf. rovviltforskriften § 8, når kravene i § 7 og de regionale bestandsmålene, jf. § 4 første ledd bokstav e, er oppfylt (tabell 3). Data for siste års yngling legges til grunn for brunbjørn og ulv, mens gjennomsnittet for de tre siste årene legges til grunn for gaupe og jerv, jf. § 7 første ledd, andre og tredje punktum.

Det er ikke fastsatt regionalt bestandsmål for brunbjørn i region 3 Oppland. Sekretariatet anser at nemnda har myndighet til å fatte vedtak i saken.

Sekretariatets vurdering av naturmangfoldloven §§ 8-12

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal ligge til grunn for all utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfoldet, jf. § 7, og vurderingene skal framgå av beslutningen. Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap, jf. naturmangfoldloven § 8, jf. også rovviltforskriften § 7 andre ledd og § 3 tredje ledd. Biologien og økologien til brunbjørn er godt undersøkt, og gjennom Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt følges bestandsstatus og -utvikling for arten godt. Imidlertid er det vanskelig å beskatte små bestander; for hard beskatning behøver ikke å synes før etter flere år, og selv små tilfeldigheter i bestanden kan føre til at rekrutteringen blir dårligere en tid.

Sekretariatet viser til prinsippet om differensiert forvaltning av rovvilt, jf. rovviltforskriften § 1 og forvaltningsplanen for rovvilt i region 3 Oppland. Med 'differensiert forvaltning' menes at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltartene. Forvaltningsplanens sonering mellom prioriterte beiteområder og områder som er viktige for å oppnå bestandsmålene for rovvilt vil ligge til grunn for Fylkesmannens vurderinger ved saksbehandling av søknader om fellingstillatelse for betinget skadefelling. Ved å nytte differensiert forvaltning mener sekretariatet at prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, herunder lokalisering, i naturmangfoldloven § 12 er ivaretatt.

Ut ifra den vitenskapelige dokumentasjonen som foreligger om bestandsstatus og utvikling for brunbjørn mener sekretariatet å ha tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne anbefale en samlet kvote for betinget skadefelling og lisensfelling av brunbjørn, uten at den samlede belastningen blir for stor og irreversible skader vil påføres bestanden, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Paragrafene 9 og 11 anses ikke som relevante i denne sammenheng.

Sekretariatets vurdering av samlet kvote for lisensfelling og skadefelling

Ved vurdering av kvote for lisensfelling og betinget skadefelling skal rovviltnemnda, ifølge kommentarene til rovviltforskriften § 7 annet ledd, gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen.

Bestanden av brunbjørn nasjonalt ligger under det fastsatte bestandsmålet. Region 3 Oppland har ikke eget, regionalt bestandsmål for brunbjørn. Sett i forhold til binneområdene i Sverige/Hedmark, har de bjørnene som har hatt tilhold i Oppland vandret langt ut fra reproduksjonsområdet. Tidvis har noen av disse opptrådt mer stasjonært, og det er registrert overvintringer i fylket. Felling av slike "perifere" hannbjørner regnes å ha begrenset innvirkning på bestandens overlevelse. Vi vurderer også at felling av et begrenset antall av slike hannbjørner vil ha liten innvirkning på målet om å nå den nasjonale bestandsmålsettingen, i motsetning til felling av binner.

Omfanget av tap av sau til brunbjørn har vist en markert nedgang de senere årene. Den generelle nedgangen i tap til bjørn i Oppland de siste årene må tilskrives økt uttak av

bjørn både på norsk og svensk side. Det er imidlertid årvisse skader forårsaket av brunbjørn i regionen, og variasjonen er stor både mellom år og mellom ulike områder.

Sekretariatet har vurdert om det er hjemmel etter § 18 b (avverge skade på avling, husdyr, tamrein) for å fastsette lisensfellingkvote over hele fylket sett på bakgrunn av de begrensede skader voldt av bjørn senere år vest for Gudbrandsdalen og sør i fylket. Sett på bakgrunn av at beitebruken omfatter storparten av arealene i fylket, samt historiske tapstall tilbake i tid, mener vi at det fortsatt er et skadepotensial i hele fylket. Ut fra skadesituasjon, bestandsmålsetting for region 3 (Oppland) og de politiske føringene som er gitt for bestandsregulering av bjørn, mener sekretariatet det bør åpnes for lisensfelling på bjørn i hele region 3. Sekretariatet anser at lisensfelling av brunbjørn innenfor regionen/fylket kan skje med hjemmel i naturmangfoldlovens § 18 b. Det er derfor ikke foretatt noen nærmere vurdering etter § 18 c.

Om kvote for betinget skadefelling

Sekretariatet anser at omfanget av skader forårsaket av bjørn tilsier at rowiltnemnda bør vedta en kvote for betinget skadefelling av brunbjørn. I 2019 fastsatte rowiltnemnda en kvote for skadefelling på 2 brunbjørn, og en kvote for lisensfelling på en brunbjørn. Med bakgrunn i kjent avgang av brunbjørn de siste årene, kunnskap om bestandsmessige forhold og føringer i forvaltningsplanen samt siste års skadeomfang på bufe, anbefaler sekretariatet en kvote for betinget skadefelling på tre brunbjørn i region 3 Oppland.

Om lisensfelling av brunbjørn

Lisensfelling er det foretrukne virkemiddelet for regulering av bestanden. Årlig forekommende skader gir et visst behov for regulering av bestanden. Det ble i 2019 registrert 4 hannbjørner i fylket, og det er ingen kjent avgang av dyr.

Sekretariatet viser til naturmangfoldloven sin vektlegging av kunnskapsgrunnlag og føre-var-prinsippet, jf. §§ 8 og 9, videre til pkt. 3.1 i rowiltforliket, samt til kjent avgang av brunbjørn i Oppland de siste år.

Ut ifra skadehistorikk og skadeomfang på husdyr forårsaket av brunbjørn, er sekretariatet av den oppfatning at rowiltnemnda kan vedta å åpne for lisensfelling av brunbjørn i hele region 3 Oppland på eventuell resterende dyr på skadefellingskvoten, jf. Naturmangfoldloven § 14.

Sekretariatets forslag til vedtak

1. Om nemndas myndighet

Rowiltnemnda i region 3 viser til at det ikke er mål om ynglinger av brunbjørn i region 3, og nemnda har følgelig myndighet til å åpne for skadefelling og lisensfelling av brunbjørn i region 3. jf. §§ 4, 7 og 10 i rowiltforskriften jf. § 18 b i naturmangfoldloven.

2. Om størrelse på kvote

For å forebygge betydelige skader på husdyr forårsaket av brunbjørn anser rovwiltnemnda at det er behov for en kvote for betinget skadefelling i region 3 Oppland. Nemnda har fått forelagt den siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskapen om brunbjørnens bestandsstatus og -utvikling.

Nemnda viser til sekretariatets faglige vurderinger om at den foreslåtte kvoten for skadefelling og lisensfelling på tre dyr ikke vil påføre bestanden irreversibel skade eller for stor samlet belastning

Forvaltningsplanen for rovwilt i region 3 Oppland vil ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle fellingstillatelser, jf. også rovwiltforskriften §§ 1, 6 og 9.

Det fastsettes en kvote på tre brunbjørn for betinget skadefelling.

Rowwiltnemnda åpner for lisensfelling av brunbjørn på eventuell gjenværende skadefellingskvote til høsten. Nemnda anser at det maksimalt kan felles tre brunbjørner totalt ved skadefelling og lisensfelling i Oppland.

3. Om lisensfellingsområde

Det åpnes for lisensfelling på bjørn i hele region 3 Oppland. Hele fylket er ett fellingsområde. Eventuelle endringer av områdegrensener underveis i fellingsperioden skal sekretariatet avklare med leder av nemnda.

4. Om lisensfellingsperiode

Lisensfellingsperioden fastsettes til perioden fra 21. august til 15. oktober 2020.

5. Vilkår for deltakere i lisensfellingen

Jeger plikter å holde seg oppdatert om status for lisensfellinga minst en gang daglig under fellingsforsøk. Fylkesmannen oppretter en bjørnetelefon som gir jegeren opplysning om antall felte dyr og hvor mange dyr som gjenstår på kvoten. Jeger plikter også å registrere seg som bruker av Fylkesmannens løsning for SMS-varsling om status for lisensfellinga.

6. Om felling av binne med unge(r)

Rowwiltnemnda anmoder Miljødirektoratet om å sette vilkår om at binne med unge(r) er unntatt fra lisensfelling.

7. Øvrige vilkår

Forsøk på felling kan bare skje i perioden fra en time før soloppgang til to timer før solnedgang.